

Monumentnummer*: 531547

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 4 oktober 2010
Kadaster deel/nr: 58633/196

Complexnummer

508460

Complexnaam

Rijkswerf Willemsoord

Woonplaats*

Den Helder

Gemeente*

Den Helder

Provincie*

Noord-Holland

Locatiennaam

Willemsoord, Weststraat, Den Helder

Locatieomschrijving

<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>	<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>
Den Helder	D			5530
Den Helder	D			5840
Den Helder	D			5879
Den Helder	D			5880
Den Helder	D			5987
Den Helder	D			5844
Den Helder	D			5532
Den Helder	D			5841
Den Helder	D			5882
Den Helder	D			5881
Den Helder	D			5842
Den Helder	D			6277
Den Helder	D			6278
Den Helder	D			6300
Den Helder	D			6301
Den Helder	D			6302

Rijksmonumentomschrijving**

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Inleiding

De historische ontwikkeling van de TERREINAANLEG/TERREININRICHTING van Rijkswerf Willemsoord wordt beschreven in de bijbehorende complexomschrijving (complexnummer 508460).

De nummering van de verschillende gebouwen (gebouw 1, 3, 29, enzovoort) komt alleen in de redengevende omschrijvingen per beschermd onderdeel voor en komt overeen met de nummering zoals in de jaren '50 van deze eeuw aan de verschillende gebouwen gegeven door de bouwkundige dienst van Rijkswerf Willemsoord. Onder deze nummers zijn de gebouwen plaatselijk bekend.

Omschrijving

Het beschermde terrein betreft de in het noordoosten van de gemeente Den Helder gelegen (oude) Rijkswerf Willemsoord, met bijbehorende watergangen. De Rijkswerf, officieel geheten Maritiem Etablissement Willemsoord, is gesitueerd tussen het Marsdiep (in het noorden), het Nieuwe Diep (in het oosten) de Zuidstraat (in het zuiden) en de Weststraat en het Molenplein (in het westen).

De begrenzing van de TERREINAANLEG/TERREININRICHTING van het complex "Rijkswerf Willemsoord" berust op de historisch functionele samenhang. De begrenzing van de beschermde aanleg loopt in het noordwesten, westen en zuidwesten over (tot en met) de buitengrachtboorden van het Afsluitingskanaal, in het zuidoosten tot en met de buitenboorden van de Maritieme Binnenhaven, in het oosten en noordoosten volgt de grens de kadastrale eigendomsgrenzen van het zuidoostelijke compartiment en het noordoostelijke compartiment voor zover in gebruik bij de Marine. Derhalve vallen de vier compartimenten, de dokken, dokkanaal, Afsluitingskanaal en Maritieme Binnenhaven binnen de begrenzing van de bescherming van de aanleg.

Rijkswerf Willemsoord is aangelegd op een noord-zuid gericht rechthoekig grondplan met een inham in de oostzijde. In deze inham wordt via een zeedoksluis de verbinding tot stand gebracht tussen het Nieuwe Diep en het natte dok. Het natte dok (monumentnummer 508472) met een rechthoekig noord-zuid gericht grondplan vormt de kern van het Rijkswerfterrein. Om het natte dok heen bevinden zich als het ware vier compartimenten: een noordoostelijk, een zuidoostelijk, een zuidwestelijk en een noordwestelijk gelegen compartiment, waarbij de scheidingen tussen de compartimenten worden gevormd door: de as waarop het huidige Marinemuseum (monumentnummer 508470) ligt (noorden), de zeedoksluis (oosten), dokkanaal Boerenverdriet (zuiden), en het oude dok (westen).

Het noordoostelijk van het natte dok (monumentnummer 508472) gelegen compartiment (thans in gebruik bij de marine) herbergt onder andere het Directiegebouw (monumentnummer 508480), het hoofdgebouw van het Koninklijk Instituut voor de Marine (monumentnummer 508461) en het Lesgebouw voor Adelborsten (monumentnummer 508462).

De twee westelijke compartimenten bevatten de oudste gebouwen en structuren van de werf: de twee droogdokken (monumentnummer 508471 en monumentnummer 508463), het stoommachinegebouw (monumentnummer 508466), de vier langgerekte werkplaatsen langs de westrand (monumentnummers 508473, 508475, 508476 en 508467), de kanonneerbootkappen aan de noordkant (monumentnummer 508465) en de mastenloods aan de zuidkant (monumentnummer 508464). De toegangspijlers (monumentnummer 508478) staan bij de westelijke hoofdingang. Daarnaast zijn op de westelijke compartimenten in recenter tijden onder andere gebouwd: de woning voor de officier van politie (monumentnummer 508474), de berging voor de brandspuit (monumentnummer

508477), het schaftlokaal voor dokwerkers (monumentnummer 508479), de ketelmakerij (monumentnummer 508468) en de scheepsmakerswerkplaats (monumentnummer 508469).

Aan de zuidzijde van het natte dok vormde het dokkanaal Boerenverdriet (de sluisdeuren zijn inmiddels vastgelast) de verbinding tussen het natte dok enerzijds en de Maritieme Binnenhaven en Afsluitingskanaal anderzijds. Het Afsluitingskanaal vormt behalve aan de zuidzijde, ook aan de west- en gedeeltelijk aan de noordzijde de begrenzing van het Rijkswerfterrein.

Op het werfterrein bevinden zich vier kraanbanen. Het betreft de volgende objecten: de kraanbaan langs de zuidzijde van het oude dok met torenkraan van geklonken staal uit 1951-1952 (1); de kraanbaan langs de zuidoostzijde van het nieuwe dok met torenkraan van gelast staal uit 1940 en grondig verbouwd in 1957. Laatstgenoemde is rond 2004 op het werfterrein geplaatst ter vervanging van een soortgelijk exemplaar dat hier vanaf 1953 stond (2); de kraanbaan langs de westzijde van het natte dok (3); en de kraanbaan langs ten noorden van het natte dok aangelegd in 1968 (4). Hoewel deze kranen en kraanbanen niet dateren uit de 19de-eeuwse bouwperiodes van de betreffende dokken, is hier sprake van een functionele samenhang die behouden zou moeten blijven.

Op de kaden van het Rijkswerfterrein staan vele bolders van verschillende grootte en soort, die eveneens onder de bescherming vallen. Enkele bolders zijn hergebruikte kanonslopen die met de loop in de grond zijn verankerd, bijvoorbeeld de bolder op de lengte-as van het nieuwe dok.

Waardering

De TERREINAANLEG/TERREININRICHTING van Rijkswerf Willemsoord is van algemeen belang uit maritiem-historisch en architectuurhistorisch oogpunt, als functionele en inhoudelijke schakel tussen de verschillende tot het complex behorende onderdelen (waaronder gebouwen, structuren en overige objecten).

Daarnaast is de terreininrichting van belang, in samenhang met de verschillende op het terrein aanwezige structuren en bouwwerken, als belangrijk onderdeel van het oeuvre van Jan Blanken Jansz.

Op detailniveau hebben de onderdelen in het werfterrein (zoals sluis en bolders) historisch-waterbouwkundige waarde, cultuurhistorische waarde en ouderdomswaarde.

Hoofdcategorie

Weg- en waterbouwkundige werken

Subcategorie

Waterweg, werf en haven

Functie